Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus

14.11.2022 OPH-4639-2022

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto HE 207/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus lausuu viitekohdassa mainitusta esityksestä seuraavaa.

4.1.5. Työvoimapalvelujen ohjaus ja valvonta

Hallituksen esityksen mukaan valtiolla on viimekätinen vastuu työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallisesta toimivuudesta. Työ- ja elinkeinoministeriö ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus kävisivät säännöllisesti työvoimapalveluista vastuussa olevien kuntien ja kuntayhtymien kanssa yhteistyö- ja seurantakeskustelut. Lisäksi valtioneuvosto asettaisi hallituskausittain työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen asetettaisiin Työllisyyden edistämisen neuvottelukunta.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävänä (*palvelukeskus*) on edistää työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta (laki 682/2021 1§). Palvelukeskus mm. rahoittaa erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnattuja kohdennettuja osaamispalveluja ja sillä on kattava tilannekuva ja analysoitua ennakointitietoa valtakunnallisista ja alueellisista työvoima- ja osaamistarpeista ja eri tahojen tarjoamista osaamispalveluista.

> *Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus tulee lisätä työvoimapalveluja koskevan lakiehdotuksen 3 luvun 3 §:ssä mainittuun, Työllisyyden edistämisen valtakunnallisessa neuvottelukunnassa edustettuina oleviin tahoihin sekä 2 §:n mukaisten työllisyyden valtakunnallisia tavoitteita koskevan päätöksen valmisteluun osallistuviin tahoihin, joista on alustava luettelo lakia alemman asteisia säädöksiä koskevassa luettelossa esityksen sivulla 409.*

4.1.6. Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely ja 4.1.11. Muutokset ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen tehtäviin

Uudistuksessa työvoimakoulutuksen keskitetty hankintamalli ja valtionosuusrahoitettavan tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen päätösmalli työhallinnon toimivaltaan kuuluvin osin muuttuvat. Kun julkisista työvoimapalveluista vastaavien tahojen määrä uudistuksessa moninkertaistuu, tulee riittävällä koordinaatiolla varmistaa, että työvoimakoulutus vastaa sekä alueelliseen että valtakunnalliseen kysyntään ja että työnhakijoiden palvelutarpeet ja oikeusturva palvelun saatavuudesta tulevat huomioiduiksi.

> *Palvelukeskus kannattaa ja pitää tärkeänä esitystä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 3a §:n muuttamisesta siten, että elinkeino-, liikenne- ja*

ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtäviin kuuluu 2) tuottaa, seurata ja arvioida työvoimapalvelujen toimivuutta, tuloksellisuutta ja vaikutuksia koskevaa tietoa. Palvelukeskus on kuitenkin huolissaan siitä, että tämä seuranta ja arviointi ei riitä turvaamaan työvoimapalvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja esittää, että uudistuksen jatkovalmistelussa pohditaan tehokkaampia työvoimakoulutuksen koordinaatiomenettelyjä. Palvelukeskus voi tarvittaessa tukea palvelujen koordinaatiota mm. tiedontuotannollaan.

4.1.1. Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuun uudistaminen ja 4.1.2 Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu

Seuraavassa eräitä työvoiman osaamisen kehittämisen kannalta keskeisiä uudistukseen liittyviä haasteita ja riskejä.

Haasteet ja riskit liittyen tulevien toimijoiden (=kunta tai työllisyysalue) kokoon:

- Jos yhteishankintakoulutuksen hankintayksikkö on jatkossa kovin pieni, on merkittävä riski siihen, että alueen työnantajien palvelu yhteishankinnan osalta heikkenee ja koulutukseen tarjolla olevien opiskelijoiden ja rekrytoitavien henkilöiden määrä vähenee. Työnantajayrityksen kannalta on tärkeää, että rekrytoitavia henkilöitä on riittävästi ja se, minkä kunnan alueelta asiakkaat esimerkiksi yrityksen rekrytointia tukevaan RekryKoulutukseen tai VOS:lla toteutettavaan rekrytoivaan koulutukseen tulevat, on toissijaista. Hallituksen esityksen mukaan yritykset ja muut työnantajat voivat halutessaan asioida haluamassaan työvoimaviranomaisessa, mutta työllisyyspalvelujen rahoitusjärjestelmä kuitenkin kannustaa kuntia hoitamaan nimenomaan oman kunnan työllisyyttä ts. palvelut todennäköisesti kohdennetaan ensisijaisesti kunnan tai kuntayhtymän omille asukkaille ja yrityksille. Hankitussa koulutuksessa tai muussa palvelussa tämä voi aiheuttaa palveluhankinnan tyhjäkäyntiä.
- Pienempien kuntien tai kuntayhtymien/työvoimaviranomaisten palvelutarjonta on vaarassa kaventua ja pirstoutua ja riski epätarkoituksenmukaisiin koulutuspolkuihin kasvaa – etenkin kunnissa, joilla ei ole omaa oppilaitosta ja jotka joutuvat luottamaan suuremman kunnan oppilaitoksiin työvoimakoulutuksen järjestämisessä.

  Palvelukeskus ehdottaa harkittavaksi, että työvoimaviranomaisella olisi velvollisuus ottaa hankinnoissaan huomioon myös muiden kuntien työllisyyspalvelujen asiakkaiden mahdollisuudet osallistua ko. palveluun.

- Työvoimaviranomaisen ja koulutuksen järjestäjien neuvottelujen määrä tulee moninkertaistumaan. Se, että kaikki työvoimaviranomaiset toteuttavat lain edellyttämät keskustelut ja että keskustelujen tuloksena muodostuu koherentti palvelutarjonta, tulee olemaan vaikeasti toteutettavissa. Nykytilanteessa VOS-työvoimakoulutuksen järjestäjä osallistuu ELY-keskuksen kutsusta työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevaan keskusteluun, jossa järjestäjä ja työ- ja elinkeinohallinto sopivat työvoimakoulutuksen järjestämisestä. Käytännössä neuvottelumenettelyssä ratkaistaan, miten VOS-työvoimakoulutuksen resurssit oppilaitoksille kohdennetaan. Hallituksen esitys laiksi ammatillisen koulutuksen muuttamisesta 124 §:n mukaan vastaava menettely säädetään työvoimaviranomaisen ja koulutuksen järjestäjän välille.

”Koulutuksen järjestäjän, joka järjestää järjestämisluvassaan määrätyllä tavalla työvoimakoulutusta, tulee osallistua työvoimaviranomaisen kutsusta työvoimakoulutuksen tarjonnan suunnittelua koskevaan keskusteluun.”

Työvoimaviranomaiselle on varattava tähän riittävät henkilöstöresurssit.

Uudistuksen jälkeen kunnalla/työvoimaviranomaisella on mahdollisuus päättää omien oppilaitostensa (kuntayhtymä tai kunta ammatillisen koulutuksen järjestäjänä) ja samalla muiden alueellaan olevien ylialueellisten koulutuksen järjestäjien työvoimakoulutustarjonnasta. On huomattava, että mikäli työllisyyspalveluja tarjoavalla kunnalla on mahdollisuus päättää työvoimakoulutuksen järjestämisestä tai hankkimisesta, hyödyntää palveluhankinnassa oman oppilaitoksensa tytäryhtiötä sekä tehdä valinnat ko. työvoimapoliittisiin palveluihin, voi tulospalkkiomallisen palvelun ketjuttamiseen liittyvä riski kasvaa merkittävästi. Asiakkaan näkökulmasta tämä voi merkitä vaihtoehtojen kaventumista ja epätarkoituksenmukaisia koulutusratkaisuja.

Uudistuksen vaikutuksia on syytä seurata tarkkaan.

Lopuksi nostamme esiin huolen työvoimakoulutuksen hankinnan, järjestämisen ja hallinnoinnin resursseista. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus edistää tehtävänsä mukaisesti osaavan työvoiman saatavuutta – tällä hetkellä keskeisenä yhteistyökumppanina ELY-keskukset ja TE-toimistot. Hyvin toimiva ja riittävästi resursoitu työvoimahallinto on tehtävän kannalta ensisijaisen tärkeä.

Uudistuksessa on varmistettava kunnille niille siirtyvien uusien tehtävien hoidon vaatimat voimavarat tehokkaan, tuottavan ja tarkoituksenmukaisen palveluhankinnan ja -järjestämisen takaamiseksi.

Kirsi Heinivirta

Johtaja

Mikko Mähönen

Erityisasiantuntija